

LA KONSTANTVALORA MONO KAJ LA KRUDMATERIALNORMO

D-ro W. P. ROELOFS

En la jaroj 1931 kaj 1932 la nederlanda profesoro J. Goudriaan en pluraj artikoloj en *Economisch-Statistische Berichten* kaj *De Economist* kaj en anglalingva broŝuro titolita „*How to Stop Deflation?*” (London, 1932) prezentis kaj defendis proponon por haltigi la katastrofan falon de la prezoj, por relevi ilin al profitopromesa nivelo, kaj por tiel fari finon al la ekonomia malviglo rezultinta el la Wallstreet-krizo de la aŭtuno de 1929. Kiam ĉi tiu krizo trafis la mondon, regis la ornormo. Fiksita ja estis la prezo de la oro, unu varo el multaj, kaj ekster la mona sfero nur tre malgrava; sed la prezoj de la ekonomie gravaj varoj povis unuope kaj kolektive libere varii. Jam delonge kelkaj ekonomiaj pioniroj, inter kiuj S. Gesell kaj prof. I. Fisher, estis pledintaj por mono konstantaĉetpova. Ankaŭ la propono de prof. Goudriaan celis tion. Por ĝin atingi li proponis anstataŭigi la ornormon per krudmaterialnormo. La bileteldonaj bankoj, anstataŭ deve aĉeti oron je fiksita prezo kaj vendi ĝin je prezo iomete pli alta, estu devigataj simile aĉeti kaj vendi „pakaĵojn” de fiksita konsisto, enhavantaj ĉiujn gravajn primarajn materialojn stapleblajn (grenojn, semojn, grasojn kaj grasajn oleojn, tropikajn produktaĵojn, teksfibraĵojn, metalojn, mineralojn, ktp.) proporcie al ilia jara konsumo. Tio signifas, ke la prezo de tia „pakaĵo” estus fiksita. Ja eblus ankoraŭ variado de la unuopaj prezoj, sed la ĝenerala grandkomerca prezonivelo estus fiksita; almenaŭ ĝi ne plu povus fali, ĉar, se mankas aĉetovolo aŭ aĉetopovo ĉe la publiko, la bileteldona banko *devas* aĉeti je fiksita prezo.

Ĉi tie do tuj vidiĝas la malfortaj flankoj de la sistemo. Kvankam deflacio ne plu eblus, antaŭvideble la materialstokoj de la bankoj montrus — almenaŭ en tempoj pacaj — daŭran tendencon kreski, kreskadi ekster ĉiujn raciajn limojn, kaj dum oro en stoko ne povas pereji, la plimulto el la materialoj en la „pakaĵoj” perdus valoron dum tenado. Tio signifus perdon kaj por la banko, kaj por la socio kiel tuto. La dua malforta flanko estas, ke la unuopaj prezoj povus ankoraŭ forte varii, ekzemple pro varioj en la rikoltoj. Por tion eviti oni bezonas apartajn bufrajn stokojn, kaj tio ja estas, pro ĝia amplekso, tasko por mondorganizaĵo.

Post la milito ni spertis ĝis nun ne deflacion, kiel en la jaroj tridek, sed inflacion, se ne saltan, do tamen rampan. Ĉu ĝi estus evitebla per la sistemo de prof. Goudriaan? Nu, se la prezoj tendencas leviĝi pro abunda demando, la bileteldonaj bankoj devus vendi el siaj stokoj, kiuj en tiaj cirkonstancoj baldaŭ elĉerpiĝus.

Ĉu ni konkludu el ĉio ĉi tio ke la propono de prof. Goudriaan ne

meritas konsideron? Tute ne! Ni devas konstati ke ĝi ne taŭgas kiel sola aŭ eĉ kiel ĉefa rimedo por eviti kaj deflaciojn kaj inflaciojn. Ĝi povas, tamen, bonege servi kaj kiel fajnregulilo aŭtomata por teni la monon konstantvalora, se la mona aŭtoritato per laŭcelaj, rektaj metodoj krude reguladas la cirkulantan monkvanton, kaj kiel ĉi-koncerna indikilo: — se la krudmaterialaj stokoj de la banko tendencas trograndiĝi, evidente necesas pligrandigi la aĉetopovon de la publiko kaj la kvanton de la cirkulanta mono, dum se la stokoj tendencas nuliĝi, evidente la kvanto de la cirkulanta mono estas tro granda kaj preskaŭ ĉiam tro kreskas (ordinare pro armada politiko de la ŝtato).

Ĉiu unuopa ŝtato povas fari kaj teni la aĉetopovon de sia monunuo konstanta, kaj povas ĉe tio apliki la metodon de Goudriaan kiel fajnregulilon kaj indikilon. Se pluraj ŝtatoj tiel faras, iliaj monkurzoj estos reciproke rigore konstantaj.

Tamen, por garantii ĉion ĉi tion, estas necese formuli tiun konstantvalorecon de la mono en la konstitucio, kaj fari la monan aŭtoritaton sendependa de la deziroj de la registaro kaj provizi ĝin per povo kaj rimedoj adekvataj al ĝia tasko. Sed tio estas jam alia, aparta, pli granda kaj pli grava temo.

4.089.2 : 001(492)

ESPERANTO KAJ SCIENCO EN NEDERLANDO

En la juli-aŭgusta numero de *Wetenschap en Samenleving* (Scienco kaj Socio), 1957, D-ro G. Hamming publikigis tre bonan, kvarpaĝan artikolon sub la titolo *Taal en Wetenschap* (Lingvo kaj Scienco), kies unuajn 5 paragrafojn li en sesa paragrafo provizore resumas jene:

1. Ni vidis, ke la lingvoj inter si ne montras 1:1-rilaton; tial nepre ne povas ekzisti 1:1-rilato inter ĉiu el ili kaj la vero. La pli multaj lingvoj ne povas esprimi la tutan veron.

2. Ni devas distingi inter precipaj (decidaj) veraĵoj kaj malgravaj, akcesoraj veraĵoj. Kono de la plena vero estas tro granda ŝarĝo por la homa menso.

3. Se por ĉiuj popoloj la sama vero estas konenda, do la naciaj lingvoj (kun maksimume unu escepto) ne povas esprimi ĉi tiun konendan veron.

4. Sub lingva premo ni komprenas, ke la karakterizaĵoj kaj apartaĵoj de iu lingvo havas profundan influon sur la pensadon de la uzanto de tiu lingvo.

5. Ke neniu nacia lingvo povas plene esprimi la konendan veron, estas absoluta formo de lingva premo. Ĉiu lingvo blindigas la popolon ĝin uzantan rilate al konendaj veraĵoj.

6. Se la sciencistoj kaptu la konendan veron, ili trovu lingvon, kiu povas esti en 1:1-rilato al ĉi tiu vero.